

Erik Strid:
EN LILLE NY TOSSE I VERDEN
Frans af Assisis historie

Forlaget Eksistensen 2019
413 sider
329,- kr

Bog anmeldelse ved Gunnar Bach Pedersen

”Det lykkedes hurtigt kirken at få ændret Frans fra en, man skulle efterligne, til en, man skulle beundre.”

Ovenstående er et citat fra et foredrag af den italienske middelalderhistoriker og Frans-forsker Chiara Frugoni, citeret efter hukommelsen. Dette citat kunne have været mottoet for den bog, om Frans, som udkommer i dag d. 27. juni 2019.

Forlaget har været så venlig at sende et anmeldelseseksemplar – og da Nyt fra Assisi-Kredsen netop er afleveret til trykkeren, vil jeg gerne anmelde bogen på denne måde. For jeg synes, at det er en væsentlig bog, som forhåbentlig får stor udbredelse blandt dem, som er interesserede i ”den lille tosse” fra Assisi.

Denne noget respektløse omtale af Frans stammer fra ham selv ifølge det kildeskrift, som kaldes Assisi-kompilationen. Det er hans reaktion på kardinal Hugolins opfordring til at Frans og hans kammerater skulle leve efter en af de anerkendte munkeregler: ”Herren sagde til mig, hvad han ville, at jeg skulle være en lille ny tosse i verden! Og Gud ville ikke føre os ad nogen anden vej end ved den videnskab!”. Og ordet ”tosse” er måske i virkeligheden en for mild oversættelse af det ord, som Frans brugte, ordet ”pazzo”.

Erik Strid er i sin bog gået til kilderne, og de mange citater er oversat af ham selv. Og han har, så vidt jeg kan se uden at tælle efter, især bygget på de skrifter om Frans som dukkede op med baggrund i de første brøders erindringer med det, som de syntes manglede i Thomas af Celanos første værk om Frans. Dette var jo et værk rettet til paven og den officielle kirke som begrundelse for kanoniseringen af Frans. Og Erik Strid mener, at der er temmelig stor forskel på Frans og hans liv på den ene side og så tolkningen af ham i de bøger, som blev udgivet om ham. Og samtidig med at han er kritisk overfor den officielle tolkning af Frans, så vover han selv det ene øje og giver sin

tolkning af manden og det, som han ville. Og den er der sikkert en del, som vil have indvendinger imod.

Fra kirkens side var ønsket at bruge Frans til at fremme den officielle kirkes magt. Det begyndte med pave Innocent III's anerkendelse af Frans lille gruppe af lazaroner. Det skete på grund af drømmen, hvor den vaklende kirke blev holdt oppe af Frans, men denne drøm kan jo sagtens være et udtryk for pavens håb om, at Frans med sit fattigdomsideal kunne holde dem indenfor kirken, som ellers vil tilslutte sig kætterske bevægelser med tilsvarende syn på fattigdom. Pavens drøm blev senere til et mareridt for hans efterfølgere, da nogle strammere blandt Frans' efterfølgere ville hævde fattigdommen som forpligtende for hele kirken. Da blev svaret, at sådanne tanker var kætteri.

Frans ville ikke være fattig for derved at skabe sig fortjenester overfor Gud, men for at leve solidarisk med alle de ufrivilligt fattige. Afgørende i Frans' omvendelseshistorie er hans opdagelse af de spedalske. Legenderne fortæller, hvorledes den unge rige Frans en dag ikke længere slængede sin almisse til den spedalske, men steg af hesten og kyssede ham. Erik Strid er meget kritisk over det, som legenden også fortæller, at han genkendte Kristus i den spedalske. Han synes, at situationen derved trækkes væk fra den konkrete solidaritet med de små til en religiøs åbenbaring. Men betyder det i virkelighed andet end at Frans oplever sandheden i Jesu ord fra den store domscene: "Hvad I har gjort imod disse mine mindste små, det har I gjort imod mig"?

Frans opfattes i modsætning til den officielle kirke fra oven, hans kirke er fra neden. I slutningen af sit liv skriver han: "Vi tilbeder dig, Herre Jesus Kristus i alle dine kirker i hele verden... ". Det handler ikke om kirkeinstitutionen, men om de konkrete lokale kirker, hvor præster rækker mennesker fællesskabet med Kristus.

Bogen skelner stærkt mellem den unge Frans og den ældre (gammel blev han jo aldrig). De første år efter omvendelsen, hvor de første brødre (kammerater kaldes de i bogen som oversættelse af det italienske compagni) var de gyldne år, hvor de vandrede rundt som Guds gøglere for at formidle evangeliet i Umbrien og i Rieti-dalen. Senere – især efter hans hjemvenden fra mødet med sultanen i 1219, ser det anderledes ud. Han bliver kaldt hjem, fordi der er splid blandt brødrene, og han oplever, at både mange af dem og de kirkelige myndigheder vil dreje hans orden i en anden retning. Den skal være en slags "hær" der skal fremme kirkens indflydelse, i stedet for at være mennesker, der vil være sammen med andre fattige. Foran Frans' gravkirke står Norbertos statue af den mismodige Frans til hest, hjemvendt efter at have opgivet at drage i krig. Den kunne lige så godt symbolisere Frans i hans seneste år, hvor så meget var gået i en anden retning end den, han havde håbet. Og det gjorde det i endnu højere grad efter hans død, hvor de byggede basilikaen til hans ære, og han med stigmaterne blev betragtet som et banner i kirkens kamp om magt. I sine sidste år, hvor hans helbred gør det umuligt, drømmer han om at vende tilbage tjenesten for de spedalske.

Erik Strid skriver (side 321): "Jeg tror, at Frans engang troede, hans klovneri ville virke, så Kirken kunne blive de fattiges tjener og de udstødtes ven, og bliver en fredsstifter på jorden. Men da det ikke ske, og at selv hans orden "bliver taget ud af hans hånd" og ender med at ville noget andet

end han selv, da bliver revnen til et brud. Han resignerer og vender inde i sig selv tilbage til begyndelsen: til trøsten i oplevelserne med Gud og til den helt enkle tjeneste for fattige.”

I bogen har vi fået en meget væsentlig skildring af Frans’ liv og betydning, men altså også af, at hans projekt blev overtaget af andre og ført et andet sted hen.

Og så får vi i tilgift et grundigt tillæg, som fører os rundt på de steder, som var knyttet til Frans. Så bogen bliver på en gang en bog om Frans og en rejsefører for den, der vil udforske de steder, hvor han har været.

Bogen er ifølge forfatteren ikke ”et videnskabeligt” arbejde, fordi der mangler noteapparat. Men han siger ikke for meget, når han også fremhæver, at den bygger på ”omhyggelige kildestudier”. Det er en grundig bog, og for de fleste er det jo nok en fordel at undvære alt for meget med noter og den slags. Den er skrevet i et letflydende og billedrigt sprog (som erstatter de manglende illustrationer!) og den viser et stort engagement i emnet. Og der er en god argumentation for det syn på Frans og den sammenhæng/modsætning, han virkede i.

Og så er der vist en tradition for, at en anmeldelse også bliver en smule pernittengrynet og påpeger fejl. Jeg har fundet et par stykker:

På side 213 får Antonius af Padova lov til at leve helt til 1531. Han døde i 1231.

På side 246 velsigner patriarken (Isak) det forkerte barnebarn. Men Jakob og Esau var hans sønner og ikke hans børnebørn.

Et sted (jeg kan ikke finde det igen) nævnes en af Frans kammerater, Giovanni fra Cappella. Jeg er ikke sikker, men det kunne måske være ham, som jeg har truffet på med navnet gengivet på dansk som Johannes med hatten. (også selv om ”hat” hedder ”cappello”)